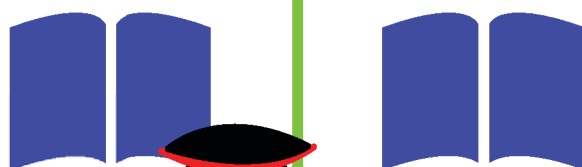
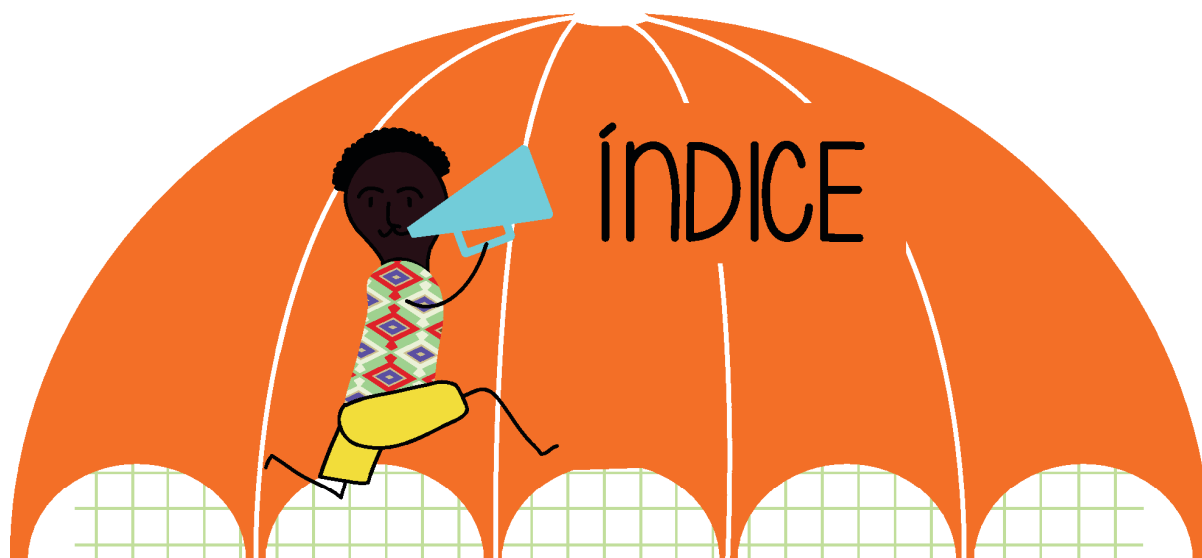

A ESCOLA PROTÉXEME

PROPOSTA
DIDÁCTICA PARA
SECUNDARIA,
BACHARELATO,
PERSONAS
ADULTAS
E EDUCACIÓN
NON FORMAL

Introdución	Obxectivos xerais da proposta didáctica Obxectivos didácticos Consideracións xerais Para profundar Avaliación da proposta didáctica	1
Primeiro ciclo de educación secundaria (12 a 14 anos)	Actividade 1. Educación: camiño de posibilidades Actividade 2. Unha educación que protexe en situacións límite Actividade 3. Mobilizamos e sensibilizamos á comunidade educativa sobre o dereito á educación	7
Segundo ciclo de educación secundaria (14 a 16 anos)	Actividade 1. Contadores de historias Actividade 2. Activistas Actividade 3. Mobilizamos e sensibilizamos á comunidade educativa sobre o dereito á educación	12
Bacharelato (16 a 18 anos)	Actividade 1. A etiqueta que fai a diferenza Actividade 2. Construindo escolas protectoras Actividade 3. Mobilizamos e sensibilizamos á comunidade educativa sobre o dereito á educación	17
Educación de persoas adultas (18 a 99 anos)	Actividade 1. A educación que muda o mundo Actividade 2. O soño da educación Actividade 3. Mobilizamos e sensibilizamos á comunidade educativa sobre o dereito á educación	22
Educación non formal (13 a 99 anos)	Actividade 1. A ruleta das oportunidades Actividade 2. Póño-me na túa pel Actividade 3. Mobilizamos e sensibilizamos á comunidade educativa sobre o dereito á educación	26
Actividade de mobilización para todos os niveis		31
Cuestionario de avaliación		37

INTRODUCCIÓN

En 2015, despois de ter comprobado e avaliado os avances e desafíos pendentes da Educación para Todos e Todas, fixada nos Obxectivos de Dakar no ano 2000, tivo lugar o Foro Mundial sobre a Educación en Incheon, Corea, onde a comunidade internacional asinou os novos compromisos para acadar unha Educación de calidade para todas e todos no ano 2030.

© Salva Campillo/Ayuda en Acción

No **Foro Mundial sobre Educación** (Corea, Maio 2015), foi acordado o novo **Marco de Acción Educación 2030** para a súa aprobación na 38ª Reunión da Conferencia Xeral da UNESCO en Novembro de 2015. O compromiso internacional pola Educación, baséase en acadar unha educación de calidade, inclusiva e equitativa e unha aprendizaxe ao longo de toda a vida para tódalas persoas. E concrétese en **aspectos como:**

- 1 **Unha concepción humanista da educación** e do desenvolvemento baseada nos dereitos humanos, a dignidade e a xustiza social, a inclusión, a protección, a diversidade cultural, lingüística e étnica maila responsabilidade e rendición de contas compartidas.
- 2 **A educación é un ben público**, un dereito humano fundamental e a chave para podermos erradicar a pobreza. É esencial para a paz, a tolerancia, a realización humana e o desenvolvemento sostible.
- 3 **Velar por unha educación primaria e secundaria de calidade, equitativa, gratuíta** e financiada con fondos públicos durante 12 anos (ao menos 9 obrigatorios) para conseguir resultados de aprendizaxe pertinentes. E que, cando menos, se imparta un ano de educación infantil de calidade, gratuíta e obrigatoria.
- 4 **Facer fronte a tódalas formas de exclusión e marxinación**, ás disparidades e desigualdades no acceso, participación e resultados de aprendizaxe especialmente para as persoas con discapacidade.
- 5 **Eliminar a discriminación e a violencia por motivos de xénero nas escolas**, así como garantir que mulleres e nenas acaden niveis de excelencia en alfabetización funcional e aritmética, e competencias para a vida.

- 6 **Velar polo empoderamento de profesorado e educadores**, para que estean ben formados, remunerados, motivados e dispoñan de recursos dabondo.
- 7 **Desenvolver sistemas de educación que dean unha mellor resposta** e adaptación á poboación atinxida por conflitos, crises, violencia contra institucións educativas, desastres naturais ou pandemias que perturban a educación e o desenvolvemento do mundo.
- 8 **Aproveitar as TIC** para reforzar os sistemas educativos.
- 9 **Aumentar de xeito significativo o apoio á educación** en situacións de crises humanitarias e prolongadas.
- 10 **Aumentar o gasto público en educación**, destinando de forma eficiente ao menos entre un 4% e un 6% do PIB ou entre un 15% e un 20% do total do gasto público.

© Educo

© Sergi Cámara/Entreculturas

Dos Obxectivos de Desenvolvemento Sostible (ODS) propostos para a Conferencia de Nacións Unidas en setembro de 2015, os obxectivos de Incheon dan contido ao **obxectivo 4:**

“Garantir unha educación inclusiva, equitativa e de calidade e promover oportunidades de aprendizaxe durante toda a vida para todos e todas”.

Perante este escenario de desafíos pendentes e deseño de novas axendas faise necesario que cada un fagamos algo ao respecto.

Para iso, a Campaña Mundial pola Educación (CME)¹ proponche **participar cada ano na Semana de Acción Mundial pola Educación (SAME)** na que membros de máis de 100 país traballamos conxuntamente para chamar a atención da comunidade educativa, medios de comunicación, sociedade en xeral e representantes políticos sobre a necesidade de tornar real e efectivo o dereito a unha educación básica de calidade.

Nos últimos anos a educación ten marcado presenza nas axendas internacionais mais aínda son moitos os desafíos que acadar; por iso, este ano queremos chamar a atención sobre o papel de protección que a escola e a educación exercen cos nenos e nenas, en contextos de conflito ou desastres naturais.

Así mesmo, traballarmos a educación como ferramenta que reforza as capacidades, que fai á persoa menos vulnerable á pobreza, máis libre, con opcións de participación na súa sociedade.

Para iso, precisamos de construír unha cidadanía comprometida e activa, quen de mobilizar e incidir socialmente e meter presión aos gobernos para reivindicar o dereito á educación.

Para tal inxente labor propoñémosche as seguintes actividades didácticas.

¹ A CME está formada por unha coalición internacional de ONG, sindicatos do mundo educativo, centros educativos e movementos sociais de todo tipo comprometidos co dereito á educación. Esta coalición nace en 1999 coa finalidade de esixir aos gobernos o cumprimento do dereito á educación de tódalas persoas, reflectido en practicamente tódalas declaracións, foros e cumios internacionais.

OBXECTIVOS XERAIS DA PROPOSTA DIDÁCTICA

UN

Coñecer a realidade na que viven millóns de nenos e nenas que non poden exercer o seu dereito á educación por faltar un investimento mínimo e vontade política pública nese eido, ou polas situacións de violencia, conflito ou desastres naturais.

DOUS

Coñecer os desafíos que aínda temos por diante para conseguirmos unha educación de calidade para todos e todas antes do 2030, consoante o Foro Mundial de Educación de Corea 2015.

TRES

Entender o papel que a educación exerce como protección para nenos e nenas.

CATRO

Asumir, como cidadanía activa, a propia responsabilidade fronte ás situacións inxustas e comprender que tódalas persoas podemos facer algo para mudalas ou para transformar a realidade.

ás persoas e docentes implicadas na elaboración dos contidos desta unidade didáctica. Así como a tódalas persoas que aceptan estas suxestións e as poñen en marcha co alumnado. Deste xeito confirman o seu compromiso coa construción dun mundo mellor, conscientes do poder transformador da educación.

OBXECTIVOS DIDÁCTICOS

Secundaria,
bacharelato,
educación
non formal
e persoas
adultas

Capacidades /Competencias básicas

Lingüística

Fortalecer a habilidade para expresaren e interpretaren pensamentos, sentimentos, opinións, vivencias e feitos de forma oral e escrita. Implica capacidade empática e espírito crítico.

Social e cidadá

Empatía, analizando e aceptando as diferenzas e comprendendo o por que dos seus puntos de vista, tendo en conta a realidade e as circunstancias nas que se atopa a outra persoa. Comprender o que significa corresponsabilidade, participación e cidadanía e pór en práctica eses coñecementos e actitudes en

actividades desenvolvidas nas súas contornas.

Autonomía e iniciativa persoal

Potenciar a capacidade de imaxinar, emprender e desenvolver con responsabilidade sentido crítico proxectos individuais e colectivos.

Coñecemento e a interacción co mundo

Mostrar actitudes de respecto e responsabilidade cara a outras persoas e cara a un mesmo. Identificar situacións de discriminación, falta de respecto, desigualdade que se dan na súa contorna próxima e a nivel global, comprendendo e tomando unha posición perante elas e comprometéndose na súa mellora.

Obxectivos didácticos

- * Comprender a importancia do dereito á educación para tódalas persoas.

- * Coñecer a realidade mundial da educación e os desafíos a superar e propor actuacións políticas, civís e persoais que permitan unha educación de calidade para todos e todas.

- * Desenvolver actitudes contrarias á violencia, estereotipos e prexuízos, recoñecendo o valor de tódalas persoas e valorando as diferenzas como algo positivo.

- * Fomentar a autoestima persoal e a empatía cara a outras persoas.

- * Coñecer a función que cumpren as persoas con cargos políticos con respecto ao cumprimento do dereito á educación e os mecanismos cos que contamos os e as cidadás para darmos a coñecer, reclamarmos e facermos seguimento do dereito á educación.

- * Coñecer os pactos internacionais polo dereito á educación e as institucións públicas garantes do mesmo e a responsabilidade das mesmas para o seu cumprimento.

- * Asumir a responsabilidade individual como membros da cidadanía nos cambios sociais, esixindo unha educación inclusiva e de calidade para todos e todas.

© Salva Campillo/Ayuda en Acción

Valores e actitudes

- * Rexeitamento de actitudes e condutas violentas, estereotipadas ou prexuízosas.

- * Recoñecemento e valoración do dereito á educación como instrumento necesario para ter unha vida digna e como sistema de protección e desenvolvemento.

- * Respetto a opinións e razoamentos distintos aos seus.

- * Sensibilidade cara a situacións e persoas que sofren

de situacións de vulneración de dereitos.

- * Respetto polas leis e tratados internacionais sobre o dereito á educación.

- * Desenvolvemento de actitudes de diálogo, escoita e negociación para chegar a acordos.

- * Recoñecemento de mecanismos para participar e mobilizarse polo dereito á educación. Participación de forma proactiva nas actividades propostas.

© Paulo Teia SJ

© Anna Roig/Entreculturas

CONSIDERACIÓNS XERAIS

- As distintas actividades están concibidas para seren realizadas tanto no ámbito formal coma en espazos de educación non formal (grupos scout, ludotecas, actividades de lecer, etc.).
- Os termos "profesor/profesora" e "docente" utilizámoslos para referirmonos a educadores e educadoras, facilitadores/as, monitoras/es, etc., tanto no ámbito formal coma no non formal.
- Propomos para cada ciclo/grupo de idade, dúas actividades, unha sobre a temática concreta que este ano propomos traballar dende a CME e outra sobre o dereito á educación.
- As actividades propostas están concibidas para distintos grupos de idades, pero pódense adaptar para seren utilizadas con alumnado doutros niveis.
- O tempo proposto para cada actividade é orientativo. Cada facilitador/a poderá adaptalo en función das características do grupo, dispoñibilidade de tempo, etc.
- Deixamos en mans de cada persoa educadora a temporalización das actividades durante o último trimestre de 2015 (data na que recibirá as propostas didácticas) e abril (data na que se celebrará a SAME en todo o mundo).
- Dende o PDF que atoparás na nosa web (www.cme-espana.org) podes acceder directamente a tódalas ligazóns que aparecen neste material.

PARA PROFUNDAR

Nesta proposta facémosche chegar actividades para traballares o tema da educación como protección. Sen embargo, a consecución da mesma está interconectada con moitos aspectos da educación.

Se queres traballalo co teu grupo máis en profundidade, indicámosche algúns recursos onde atoparás actividades e materiais.

Na **páxina web da campaña** (www.cme-espana.org) podes atopar as propostas da SAME anteriores:

2015

Logros e desafíos do dereito á educación no mundo

2014

Educación Inclusiva. Dereito á educación das persoas con discapacidade

2013

Revalorización da profesión docente

2012

Dereito a unha educación temperá de calidade

2011

Dereito á educación de mulleres e nenas

2010

Financiación da educación

2009

Alfabetización de persoas novas e adultas

Na **canle de Youtube da CME**

(<http://www.youtube.com/user/CMEspain>) podes atopar vídeos de interese relacionados co tema.

Tamén te animamos a **coñecer os seguintes recursos sobre o dereito á educación.**

Bibliografía complementaria

- _ UNESCO: **Relatorio de seguimiento da Educación para todos e todas (EPT) Enseñanza y aprendizaje: lograr la calidad para todos.** 2013-2014.
<http://www.unesco.org/new/es/education/themes/leading-the-international-agenda/efareport/reports>
- _ **Documento de debate sobre a educación post-2015.** Campaña Mundial pola Educación 2013.
<http://cme-espana.org/publicaciones>
- _ **Estratexia de educación da UE para 2020.**
http://ec.europa.eu/education/policy/strategic-framework/index_en.htm
- _ **A educación: un factor chave para o desenvolvemento.**
http://www.desenvolupamentsostenible.org/index.php?option=com_content&view=article&id=237&Itemid=270&lang=es
- _ **Protección Infantil.** UNICEF. <http://www.unicef.es/infancia/proteccion-infantil>
- _ **Foro Mundial sobre a Educación 2015 .** 19-22 de maio de 2015, Incheon, República de Corea.
<http://es.unesco.org/world-education-forum-2015/>
- _ **Realidade da educación e a infancia en Paquistán.** <http://www.humanium.org/es/pakistan/>
- _ **Nenas e nenos soldados.** <https://www.es.amnesty.org/temas/menores/ninos-y-ninas>
- _ **A educación e os conflitos armados.**
<http://www.unesco.org/new/fileadmin/MULTIMEDIA/HQ/ED/pdf/gmr2011-part2-ch3-es.pdf>
- _ **Conflicto en Siria.** <http://www.scout.es/yosoyrefugiado/>
- _ **Terremoto Nepal.** <https://www.msf.es/noticia/2015/nepal-tres-meses-despues-del-terremoto>
- _ **Suluku: A historia dun neno soldado en Serra Leoa.**
https://obrasocial.lacaixa.es/deployedfiles/obrasocial/Estaticos/pdf/Coop_Internacional/Sensibilizacion/Sulukku_es.pdf

Vídeos

- _ **Zonas en conflicto-learning world.** <https://www.youtube.com/watch?v=ZnvXPii2C8w>
- _ **Educación Sensible al Conflicto (3 de 6): Estrategias para el Acceso y Ambiente de Aprendizaje.**
<https://www.youtube.com/watch?v=XCBjdJXvt2A>
- _ **Aquí y allí, juntos por la educación.** https://www.youtube.com/watch?v=iYYLA_5QdjK
- _ **“Beasts of no nation”.** <https://www.youtube.com/watch?v=orsaclo0vbu>

AVALIACIÓN DA PROPOSTA DIDÁCTICA

Para o equipo que elaborou esta proposta didáctica é moi importante coñecer se a mesma foi de utilidade para o traballo coas persoas ás que vai dirixido. Por este motivo, pedímosvos que dediqueades un tempo breve a avaliar os contidos e metodoloxías propostas e se serviron para acadar os obxectivos pretendidos. **Propómosvos:**

- **Un cuestionario para o alumnado.** Podedes atopalo na páxina 37 desta proposta. Entregade a cada alumno/a unha copia do cuestionario e cando os tiveren cuberto enviádeos a: Campaña Mundial por la Educación. Pablo Aranda 3. 28006 Madrid.
- **Un cuestionario para docentes,** que podedes completar on-line en www.cme-espana.org

PRIMEIRO CICLO DE EDUCACIÓN SECUNDARIA (12 a 14 anos)

Actividade 1

Educación: camiño de posibilidades

Duración
50 minutos.

Materials

Proxector, ordenador, internet, folios, pinturas, pegamento e tesoura.

Desenvolvemento

Abrirase a sesión, en gran grupo, cun diálogo en torno ao camiño que percorren día a día para acudir en ao seu centro educativo.

A que hora se erguen? Que medio de transporte empregan? Van sos ou en compañía? Quen vive máis lonxe ou tarda máis de todos os membros do grupo? Quen menos? Que anécdotas viviron para chegaren tarde ao colexio: un atasco, un elevador que se avaría, un pequeno ou gran despropósito...?

Continúase o diálogo lanzando a seguinte pregunta: O camiño á escola, será igual para todos os nenos, nenas e adolescentes do mundo? Despois de deixar o alumnado expresarse sobre o que coñecen ou se imaxinan, pásase á visualización do tráiler da película: **"Camino á escola"**.

Na web <http://www.caminoalaescuela.com/> pódese visualizar o mesmo. Ademais na referida ligazón hai información de como xurdiu o proxecto, personaxes, posibilidade de solicitar a visualización da película completa nos cinemas da nosa localidade, etc...

SINOPSE

Un documental que narra a historia real e extraordinaria de catro nenos, heroes cotiáns –**Jackson, Carlitos, Zahira e Samuel**– que deben enfrontarse diariamente a unha multitude de adversidades e perigos para chegaren á escola. Estes nenos viven en catro puntos moi distantes da terra, pero comparten a mesma vontade de aprender e son conscientes de que só a educación lles abrirá as portas a un provir mellor.

www.caminoalaescuela.com

Este primeiro momento remata dialogando, ben en pequenos grupos ou en gran grupo ao redor das mesmas cuestións que se lanzaron ao comezar a sesión: Que medio de transporte utilizan? Van sos ou acompañados? Quen vive máis lonxe ou tarda máis dos 4 protagonistas? Que anécdotas lles poderían ter acontecido a estas personaxes para chegaren tarde ou non chegaren ao colexio?

Poderíase dar termo ao diálogo en torno de cuestións como: Estarías disposto a facer estes esforzos por formarte e aprender na escola? Que escena ou personaxe che chamou máis a atención? Se se considera pertinente, pódese volver pór o vídeo ao alumnado unha vez lles sexan lanzadas as preguntas, de forma que poidan velo prestando atención aos detalles.

Segundo momento (20 minutos)

Este segundo momento comeza lanzando a pregunta (ou ben retomando a análise do primeiro momento se é que se respondeu): Que hai detrás de tanto esforzo para poder acudir á escola, que buscan estes nenos e nenas e as súas familias? Entre outras cousas, a educación abre camiños posibilitadores de oportunidades, dota de estratexias para a redución de vulnerabilidades.

A educación eríxese en oportunidade de fortalecer as persoas e dáche as ferramentas para o seu desenvolvemento e para a liberdade, para a participación, para ampliar capacidades...

Neste sentido, a continuación, pídeselle ao alumnado que, por parellas ou pequenos grupos, deseñen un cartel cun slogan dunha ferramenta ou habilidade da que che dota a educación. Se a persoa que facilita a actividade vise que lles custa pensar nesas ferramentas e habilidades, pódeseles pór un exemplo que os axude a situárense:

Capacidade: Unha educación de calidade fomenta que teñamos un pensamento máis crítico.

Imaxe: Varias frechas no mesmo sentido e outra en diferente sentido expresando que non se deixa arrastrar pola corrente.

Slogan: Non te deixes levar á primeira de cambio.

Ao remate, realizarase unha posta en común dos carteis e expóranse dun xeito creativo, pendurándoos do teito con fíos e tiras de papel, nun taboleiro, no corredor...

Terceiro momento (10 minutos) Avaliación

Deixarase que o grupo visite engorde a exposición e cada persoa escolha un deseño que lle resulte especialmente significativo.

En asemblea pedirase ao alumnado que comparta por que o escolleu vencellándoo a unha experiencia concreta na que se amose como a educación que recibiron lles forneceu capacidades ou oportunidades.

Actividade 2

Unha educación que protexe en situacións límite

Duración

40 minutos.

Materiais

Cartolinas ou papel DIN A3, rotuladores ou pinturas.

Desenvolvemento

Primeiro momento
(20 minutos)

Comeza a sesión, realizando a seguinte dinámica:

Pedírase un voluntario ou voluntaria do grupo, que lerá en silencio (e sen que os demais membros do grupo se decaten) unha das seguintes situacións.

SITUACIÓN 1

“**Samuel** ten 13 anos e vive na India. Debido á súa discapacidade, non pode andar e os 4 quilómetros a súa casa da escola, debe facelos na cadeira de rodas co cal ten complicado acceder a unha ensinanza regrada. Os seus dous irmáns menores axúdano empurrando a súa cadeira a través de camiños de area, ríos e outros obstáculos”.

www.caminoalaescuela.com

SITUACIÓN 2

“**Ghada** é unha nena de 13 anos de Aleppo, Siria. O ano pasado tivo que desprazarse coa súa familia a Líbano por mor do conflito armado que ten lugar no seu país dende hai 4 anos. Ao comezo axudaba a súa nai na casa. Para ela os días eran tristes e aburridos. Sen embargo, desde hai oito meses asiste ao colexio en Líbano”.²

<http://noland.eu/que-es-noland/>

SITUACIÓN 3

“**Son Chefa.** Nacín no Baixo Piura e agora teño 68 anos e tiven unha nenez moi triste. Nunca sabía o que era xogo, só era traballo. Nós dicíamos: así será e hai que resistir, hai que aguantar. Só era traballo e traballo. Vivíamos magros de todo, ben mouráns. Agora aínda teño cor de tanto sol.

Ao colexio non iamos, así será! dicía eu. Nin sequera unha idea para que os nosos pais nos manden ao colexio. Para min, era normal. Non tiñamos outra saída como non entendíamos, non sabíamos nada”.³

² Dereito a xogaren e aprenderen sen xogárense a vida. Entreculturas

³ Ollos que si ven. Entreculturas.

Ao resto do grupo explícaselle que neste texto, do que non saben nada aínda, descríbese unha situación límite que está a vivir unha persoa no noso mundo. Dáselles o seguinte sinal:

“A vosa misión é adiviñardes os seguintes tres datos:

1 Quen son: sexo, idade?

2 Onde estou?

3 Que situación límite describe, que oportunidade se está a perder ou que dereito non se está a protexer axeitadamente?

Para iso, só poderedes facer preguntas cuxa resposta sexa **Si ou Non.**”

Para a última pregunta pódense dar máis pistas en caso de que o grupo non o adiviñe nun tempo prudencial. Esta dinámica realizarase coas tres situacións límite mudando a persoa voluntaria en cada caso.

Despois de coñecer esas tres situacións límite, abrírase un espazo de diálogo tratando de responder e reflexionar en torno ás seguintes cuestións

- Como reaccionariades vós perante estas situacións?
- Como vos sentiriades?
- Como actuariades?
- Que poderíamos facer na nosa contorna para axudar a garantir o dereito á educación?

O profesorado, monitor ou monitora lerá o seguinte texto

A educación en situacións posteriores a conflitos e desastres

Unha fracción considerable dos 69 millóns de nenos sen escolarizar que hai no mundo vive en países azoutados por guerras e desastres naturais. Para conseguirmos a Educación Para Todos, debemos garantirlles oportunidades de aprendizaxe a todos eles.

© Christian Fuchs/JRS

© Pablo Funes/Entreculturas

A idea de que a educación debe de ser un elemento primordial de toda resposta humanitaria está a recibir cada vez máis aceptación. As propias comunidades atinxidas polos conflitos e as catástrofes naturais dan, a miúdo, prioridade ás prestacións educativas para os seus fillos antes que a satisfacer as necesidades materiais máis inmediatas.

Cando se imparte en lugares seguros e neutrais, a educación pode salvar e soste r vidas ao proporcionar protección física, cognitiva e psicosocial. A educación restaura a vida cotiá e dá á xente esperanza no porvir; ademais, pode servir de instrumento para satisfacer outras necesidades humanitarias básicas e para transmitir mensaxes esenciais que promovan a seguridade e o benestar. Pola súa condición de organización encargada das tarefas educativas no sistema das Nacións Unidas, a UNESCO desempeña unha función dinámica no fomento da educación en situacións de emerxencia e reconstrución.

<http://www.unesco.org/new/es/unesco/themes/pcpd/education-in-emergencies>

Realizarase unha rolda na cal cada persoa dirá unha palabra ou frase que lle resoe trala lectura do texto.

Terceiro momento (10 minutos) Avaliación

Para este momento, terase solicitado ao grupo, previamente, que traian unha frase sobre educación. Como exemplo, ou ben se o alumnado non puido achegar as súas frases, lense en voz alta as seguintes citacións (extraídas de <http://blog.tiching.com/las-10-mejores-frases-sobre-educacion/>):

O mellor medio para facer bos aos nenos é facelos felices.

Oscar Wilde

Se quere traballadores creativos, dálles tempo suficiente para xogar.

John Cleese

Dime e esquézoo, ensíname e lémbroo, involúcrame e apréndoo.

Benjamin Franklin

A educación axuda a persoa a aprender a ser o que é quen de ser.

Hesíodo

Un neno pode ensinarlle tres cousas a un adulto: a pórse contento sen motivo, a estar sempre ocupado con algo e a saber esixir, con tódalas súas forzas, aquilo que desexa.

Paulo Coelho

O que se lles dea aos nenos, os nenos daranllo á sociedade.

Karl A. Menninger

Para viaxar lonxe non hai mellor nave que un libro.

Emily Dickinson

A ensinanza que deixa pegada non é a que se fai de cabeza a cabeza, senón a de corazón a corazón.

Howard G. Hendricks

En cuestións de cultura e de saber, só se perde o que se garda; só se gaña o que se dá.

Antonio Machado

Un mestre é un compás que activa os imáns da curiosidade, o coñecemento e a sabedoría nos alumnos.

Ever Garrison

Para rematar a sesión e recollendo o traballado durante a mesma, logo de ler as frases, organizaranse en parellas e **elaborarán unha “frase célebre”** que exprese o papel da educación como estratexia de redución de vulnerabilidades e protección. Coa súa frase elaborarán un cartel en tamaño din A3.

Propomos que o alumnado pegue os seus carteis polo centro educativo para sensibilizar ao resto da comunidade educativa.

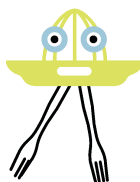
Avaliación

Para rematar, avaliarase a actividade por medio de iconas ou simplemente completando frase como: unha cousa boa que aprendemos é..., o mellor foi...

gustoume

quedei indiferente

non me gustou

Actividade 3

Mobilizamos e sensibilizamos á comunidade educativa sobre o dereito á educación. Ver páxina 31

SEGUNDO CICLO DE EDUCACIÓN SECUNDARIA (14 a 16 anos)

Actividade 1

Contadores de historias

Duración

50 minutos.

Materiais

Proxector, encerado e alt falantes.

Obxectivos da actividade

- 1 Que o alumnado comprenda a importancia do colexio como ambiente seguro de protección que nos fai crecer como persoas asenta os nosos dereitos.
- 2 Convidar a reflexionar sobre os estereotipos e prexuízos que establecemos.

Desenvolvemento

Busca de Estereotipos: África é o continente máis grande do noso planeta, sen embargo téndese a velo coma a un todo, moitas veces como un único país que se adoita asociar a palabras como: guerra, fame, traballo infantil.

Se ben é certo que nalgúns países africanos se dan ese tipo de problemas, é preciso evitarmos xeneralizar e dar ese tratamento se non posuímos información suficiente.

Amosamos
ao alumnado
estas 2
fotografías:

© Educo

© Educo

Pedímoslles que coloquen as palabras que veñen a continuación en cada unha das imaxes. Esas palabras poden axudarnos a contar a historia desta nena e este neno. Poden repetir palabras ou non faceren uso de todas:

COLEXIO

GUERRA

FUTURO

POBREZA

DEREITOS

IGUALDADE

FAME

UNI-VERSIDADE

EMI-GRACIÓN

XOGUETES

MALNU-TRICIÓN

VIH (SIDA)

SANIDADE

FELICIDADE

AUTOBÚS

AUGA

TRABALLO INFANTIL

Xeralmente asociamos as palabras máis negativas neste caso á Nena por ser do continente africano, aínda que non ten porque ser así e o alumnado pode non reaccionar con eses estereotipos.

Sexa cal for o resultado pasamos para a **2ª parte:**

Visionamento de Binta e a Gran Idea: Tralo exercicio anterior os e as educadores contaránlles aos rapaces

e rapazas da aula que descoñecen a historia do neno da foto, pero que si que hai tempo que coñecen a historia da nena: “Binta é unha nena africana de sete anos, que

vive nunha preciosa aldea xunto ao río Casamance, no sur de Senegal, e vai ao colexio.” E temos a sorte de coñecer a súa historia a través da curtametraxe dirixida por Javier Fesser, quen estivera nomeado aos Óscares de 2007 e que fai parte do traballo audiovisual de Unicef do documental “En el mundo cada rato”.

Ligazón para ver a curta: <https://vimeo.com/60326863>

En caso de que xa se teña utilizado esta película na aula podemos botar man do vídeo da escritora nixeriana Chimamanda Adichie “O perigo dunha soa historia”:

http://www.ted.com/talks/chimamanda_adichie_the_danger_of_a_single_story?language=es#t-888120

Reflexión post película (10 min)

Binta e a gran idea é unha xoia audiovisual que lle dá a liberdade ao profesor/a para traballar moitísimas dimensións: soberanía alimentaria, desenvolvemento sostible, igualdade de xénero, etc... e sobre todo a importancia que ten o dereito á educación para o desenvolvemento vital das persoas.

Para rematar con esta parte propómosvos un xogo. Imos tentar pórnos na pel de Binta, que, ben seguro, tamén ha ter estereotipos (mesmo na propia película deparámonos con algúns deles tanto no pai de Binta coma no seu gran amigo cando falan dos Tubab).

- Como definiríades ao neno da foto do cal non coñecemos a súa historia, se vivísemos nunha pequena aldea de Senegal?
- Que cres que nos chamaría a atención? Que esaxerariamos?

Unha vez que cada rapaz ou rapaza faga este pequeno exercicio poderemos ler algunhas das súas visións e acabar con este pequeno vídeo que a través da parodia amósanos que visión se pode ter en África, neste caso, das persoas de Noruega.

Africa for Norway:
<https://www.youtube.com/watch?v=pkOUCvzqb9o>

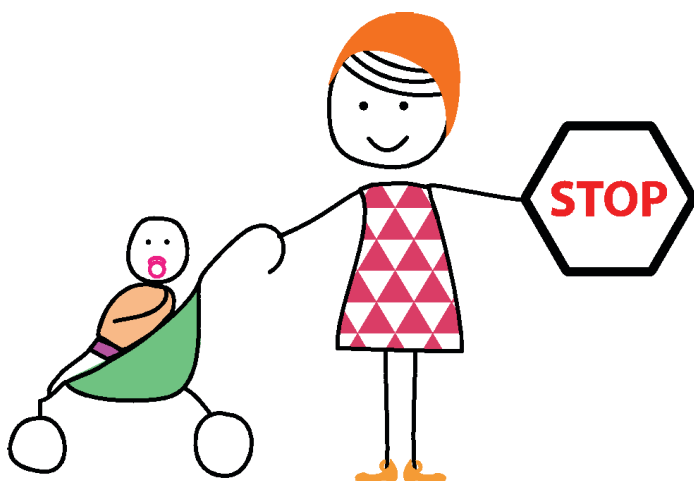

Avaliación

Para rematar a actividade preguntáselle ao alumnado:

- Gustouche esta actividade?
- Que aprendiches?

Actividade 2

Activistas

Duración

50 minutos.

Materiais

Proxector e alt falantes.

Obxectivos da actividade

- 1 Amosar a capacidade de participación e influencia que poden ter as nenas e nenos como parte da mellora na sociedade.
- 2 Motivar a súa participación na defensa do dereito á educación.

Desenvolvemento

Por desgraza no mundo hai 58 millóns de nenos e nenas que non teñen acceso á educación.

As súas historias son 58 millóns de historias de traballo en vez de educación. Historias como, se cadra, esta:
<https://www.youtube.com/watch?v=xgXo4ybigpM>

Pero como acabamos de ver en “Binta e a gran idea” o colexio non é só un lugar de protección dos dereitos dos nenos e as nenas, o colexio é un lugar no que podemos defender dereitos doutras persoas.

Na curtametraxe vemos como son os nenos e nenas que xa acoden a aula como a través dunha obra de teatro denuncian un problema.

Dende a Campaña Mundial pola Educación cremos cegamente na forza transformadora que teñen os rapaces e rapazas que participan connosco na defensa do Dereito á Educación para tódalas persoas do mundo.

Por iso queremos compartir convosco algunhas historias onde son os nenos e nenas, rapaces e rapazas os que coa súa forza e compromiso conseguiron e están a conseguir mudar e mellorar o noso mundo.

MARCHA MUNDIAL
CONTRA O TRABALLO
INFANTIL

En 1997, unha ampla alianza da sociedade civil, composta por organizacións non gobernamentais, organizacións de persoas traballadoras e grupos de defensa dos dereitos da infancia e dos dereitos humanos, lanzou a Marcha Mundial contra o Traballo Infantil.

O seu obxectivo foi mobilizar esforzos en todo o mundo para protexer e fomentar os dereitos de todos os nenos e nenas, particularmente o dereito a recibir unha educación gratuíta e proveitosa, e o dereito a liberarse da explotación económica e de realizar calquera traballo que poida resultar prexudicial para o desenvolvemento físico, mental, espiritual, moral ou social do neno.

<http://blogs.lavozdeg Galicia.es/nomepidancalma/2015/05/04/por-que-triunfo-la-marcha-contra-la-explotacion-laboral-infantil/>

MARTHA
PAYNE

é unha nena escocesa que se tornou famosa por denunciar no seu blog **Neverseconds**, a comida de baixa calidade que servían no seu colexio. A pequena provocou a xenreira dos directores que lle prohibiron seguir a tomar fotos do menú escolar. Sen embargo, a noticia percorreu o mundo enteiro e Payne aproveitou o seu éxito mediático para defender outras causas como Mary's Meals, un movemento global que se dedica a apoiar proxectos dirixidos ás comunidades máis desfavorecidas do orbe e que ten por obxectivo previr a fame infantil.

<http://www.elmundo.es/elmundo/2012/06/15/internacional/1339765212.html>

DA MIÑA ESCOLA
PARA A
MIÑA CIDADE

O Programa de Educación Ambiental “De mi Escuela para mi ciudad”

naceu no ano 1998 coa intención de promover a implicación dos nenos, nenas, mozos e mozas na mellora ambiental de Segovia, partindo dun traballo realizado dende as escolas, pero aberto en todo momento á cidade.

Aínda que se desenvolva dende as escolas trátase dun Proxecto de Política Municipal dado que pretendeu dende o primeiro momento promover a implicación da poboación máis nova na mellora dos problemas ambientais urbanos, pero tamén lograr a implicación real do Concello, do persoal técnico, concelleiros ou concelleiras, do Alcalde ou Alcaldesa da cidade, para escoitar, valorar e, nalgúns casos, materializar as propostas da poboación máis nova.

<http://www.mecd.gob.es/revista-cee/pdf/n6-rubio-noheda.pdf.html>

CIBERCORRES-
PONSAS

é un programa da **Plataforma de Infancia**. Unha rede de blogs e rede social de rapaces e rapazas menores de 18 anos que lle contan ao mundo o que pensan, o que senten, o que lles preocupa ou o que queren mudar.

Sempre participan en grupos e a través de procesos de intervención social ou educativa (institutos, asociacións, concellos, ongs...). É un xeito de que o mundo os escoite, facilitar a súa participación e ofrecer unha alternativa positiva, saudable e responsable de utilizar as tecnoloxías da información e a comunicación.

<https://www.youtube.com/watch?v=0NuR7VWdCqM>

<https://www.cibercorresponsales.org/>

MALALA

Nestes exemplos non podía faltar un dos símbolos da propia Campaña Mundial pola Educación.

Cando tiña 13 anos, tornouse célebre grazas a un blog que escribía baixo o pseudónimo Gul Makai para a BBC no que daba conta da súa vida baixo o réxime do Tehrik e Taliban Pakistan. Os talibáns obrigaron a pechar escolas privadas prohibíndose a educación das nenas entre 2003 e 2009.

O 9 de outubro de 2012 foi vítima dun atentado que puxo a súa vida en grave perigo pero esta rapaza aínda ten moito que loitar polo dereito a que tódolos nenos e nenas do mundo poidan recibir educación. O 10 de outubro do 2014 foi galardoada co Premio Nobel da Paz xunto co hindú Kailash Satyarthi. Ambos foron premiados pola súa loita contra da opresión infantil e a favor do dereito de tódolos nenos e nenas á educación.

<https://www.youtube.com/watch?v=6HYttDgU5y4>

Como vemos aquí temos **5 historias, diferentes,** algunhas xorden de institucións, outras de asociacións ou plataformas, e outras son de carácter individual. Todas, no entanto, posúen un común denominador: nenas, nenos e adolescentes son os protagonistas destas accións que buscan melloraren os dereitos de toda a sociedade.

Dividir en 5 grupos a aula para que busquen información complementaria sobre estas 5 historias.

- Como se formaron?
- Conseguiron algún dos seus obxectivos?

- Cren que interesa a participación infantil?
- A súa opinión é escoitada e respectada na casa? e no teu centro educativo?
- Cren que poden mellorar algo da súa contorna?
- Dende o colexio podemos protexer os dereitos da sociedade?

Dende a Campaña Mundial pola Educación cremos firmemente en que **a voz dos nenos, nenas e adolescentes debe de ser escoitada e tomada en conta** e que a súa participación é fundamental para crear unha sociedade mellor.

Por iso a actividade final que vos propomos é que vos tornedes activistas polo dereito á educación.

Non temos a fórmula secreta aínda que cremos que o mellor xeito de realizar unha acción é que sexan os propios nenos, nenas e adolescentes as que o deseñen. Pero por se acaso dámosvos algunhas pinceladas que se nos ocorren que vos poidan orientar:

- 1. **Conseguir implicar a ANPA** do noso centro para que durante a SAME faga chegar información aos pais e nais e que eles poidan levar información sobre a Campaña aos seus traballos.

Actividade 3

Mobilizamos e sensibilizamos á comunidade educativa sobre o dereito á educación. Ver páxina 31

- 2. **Pórmonos en contacto cos gobernantes** da nosa cidade ou pobo para que tamén comprendan o que estamos a pedir e a esixir e poidan tamén colaborar.
- 3. **Escribir cartas aos nosos xornais locais** explicando o que é o dereito á educación e a importancia que ten, e que moitos nenos/as non teñen ese dereito.
- 4. **Realizar algunha curtametraxe** ou pequena peza audiovisual ou teatral que poida dar conta desta problemática e poder representala en calquera praza importante da nosa cidade ou pobo.
- 5. **O noso centro é o lugar onde despois da casa máis horas ao día pasamos.** E non hai maior activismo que o de podermos transformar e mellorarmos cuestións internas do noso propio centro:
  - Existe algún lugar ou espazo onde a opinión de rapaces e rapazas poida ser escoitada?
  - Podemos crear grupos de estudo e reforzo académico para axudar os compañeiros e compañeiras que teñan máis dificultades con algunha materia?
  - Existe algún tipo de discriminación nas aulas por calquera motivo? Podemos crear as rapazas e rapaces da aula, algunha ferramenta ou institución interna para mediar nestes conflitos e mellorar a convivencia?
  - Como funciona a reciclaxe no noso centro? Existe un consumo responsable e sostido dos materiais que precisa o noso centro?

Avaliación

Para rematar a actividade preguntáselle ao alumnado:

- Gustouche esta actividade?
- Que aprendiches?

BACHARELATO

(16 a 18 anos)

Actividade 1

A etiqueta que fai a diferenza

Duración

60 minutos.

Materiais

Etiquetas ou adhesivos, fotografías impresas ou expostas nun proxector, acceder a internet, fotocopias texto artigos sobre discriminación.

Obxectivos da actividade

- 1 Reflexionar co alumnado sobre a orixe e as consecuencias de determinadas accións de discriminación entre as persoas ou colectivos; xa sexa por raza, sexo, relixión, poder económico, aspecto físico, etc.
- 2 Reflexionar sobre a importancia da educación de calidade e o ambiente de protección que ofrece a escola para tratar os posibles conflitos xurdidos pola discriminación e traballar por conseguir sociedades máis xustas e equitativas.

Desenvolvemento

Convidase ao alumnado a desenvolver unha dinámica de motivación que consiste en imaxinar que estamos nun Congreso Mundial sobre Educación.

Primeira parte
(20 minutos)

A persoa dinamizadora, profesor ou profesora vai actuar de "mestre/a de cerimonia" e terá que dar a cada rapaz e rapaza unha etiqueta para entrar no evento. Esta etiqueta consiste nun adhesivo que se colocará nas costas e que contén instrucións para establecer as relacións entre as persoas que acoden ao congreso internacional. Explicáselles que non poden ler o contido da etiqueta das súas costas mais si as dos demais e actuar en consecuencia para establecer as súas relacións internacionais.

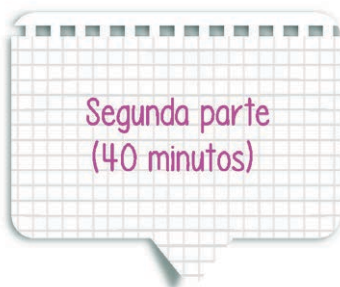
- 1 Ríte de min despectivamente e afástate.
- 2 Axéxame.
- 3 Non me deixes entrar no teu grupo de conversa.
- 4 Establece contacto comigo para crear un grupo de conversa.
- 5 Saúdame efusivamente e dáme unha aperta.
- 6 Dáme a man para saudar pero sen moito interese.
- 7 Ignórame.
- 8 Amosa actitude de medo.
- 9 Amosa actitude de noxo ou desprezo.
- 10 Mírame con compaixón.
- 11 Faime reverencias.
- 12 Sorriame amablemente.

As etiquetas
contéñen
frases como:

Unha vez realizada a dinámica **convídase á reflexión e ao debate** con cuestións coma:

- Como te sentiches?
- Que persoas na vida real poden ter estas mesmas etiquetas?
- Quen pon as etiquetas?
- Que consecuencia teñen as etiquetas?
- Que é un estereotipo?
- Por que se etiqueta á xente?
- Que podemos facer?
- Cres que esta situación se daría realmente nun congreso sobre Educación? Por que?
- Pensas que existe discriminación na escola?
- A educación e a escola poden axudar a resolver os problemas da discriminación?

Amósase ao grupo un conxunto de fotografías de persoas diferentes.

Convidaselles a comentar que actitudes das amosadas nas etiquetas da dinámica anterior poden estar a sufrir na vida real. Por exemplo as nenas e nenos albinos en África, os indíxenas na América Latina e as persoas de diferentes castas na India. Convidaselle ao alumnado a escoller algún destes colectivos e ler información acerca da súa situación.

A continuación amósanse algúns exemplos de artigos que relacionan a discriminación deste colectivos e a educación:

© Erik Cleves Kristensen

<http://www.elpais.com.uy/vida-actual/albinos-tanzania-sufren-estigmatizacion-violencia.html>

<http://www.terra.com.mx/articulo.aspx?articuloid=379342>

(Nota: neste artigo cuestiónase o papel da comunidade educativa, que non fai nada ao respecto. Achégase como exemplo de autocrítica ás comunidades educativas que non se implican na protección da infancia e a adolescencia).

<http://www.elfuturoempiezahoy.org/la-educacion-la-base-contrala-discriminacion-de-castas>

© Pan American Health Organization-PAHO

Posteriormente convídase ao debate a través das seguintes cuestións:

- Por que cres que xorde a discriminación?
- Que importancia cres que ten o ter posibilidade de que os nenos e nenas que sofren discriminación poidan acudir á escola?
- Cres que a escola é sempre un lugar de protección para nenos e nenas? Por que?
- Que importancia cres que ten a educación en xeral para evitar estas situacións?

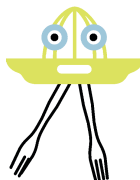

Avaliación

Para rematar, avaliarase a actividade por medio de iconas ou simplemente completando frases como: unha cousa boa que aprendemos é..., o mellor foi...

gustoume

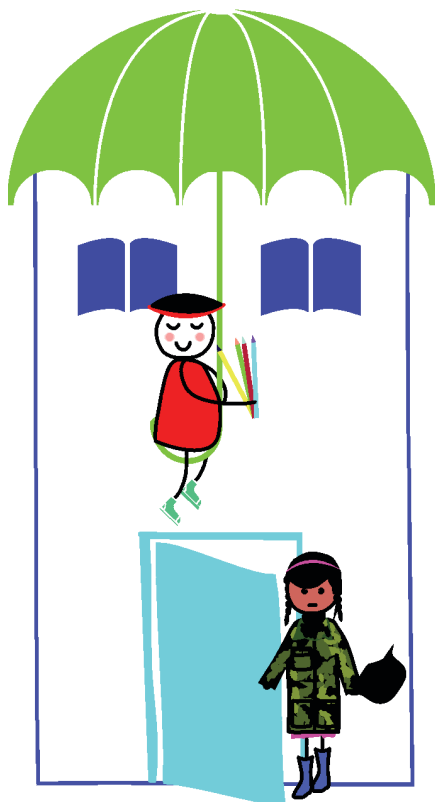
quedei indiferente

non me gustou

Actividade 2

Construíndo escolas protectoras

Duración

60 minutos.

Materiais

Fichas do xogo de rol (ver anexo na web).

Obxectivos da actividade

- 1 Presentar á escola como un lugar de protección fronte á discriminación e de aprendizaxe colectiva, tanto do alumnado coma do profesorado, para a resolución de conflitos de forma democrática e participativa.
- 2 Desenvolver unha dinámica de rol que convide a reflexionar e dar vida a unha situación de discriminación na escola e practicar o uso de ferramentas de resolución de conflitos de forma colectiva.
- 3 Convidar a realizar unha acción de mobilización na comunidade educativa encamiñada a reivindicar centros escolares máis protectores.

Desenvolvemento

Ás veces, os rapaces e rapazas dunha comunidade poden estar a sufrir algún tipo de discriminación que pode derivar nalgunha forma de acoso. Xeralmente o ser considerado "diferente" polos demais, (polo aspecto físico, lugar de nacemento, relixión, xeito de vestir, rendemento académico...), pode ser obxecto de estar no centro da diana de accións discriminatorias. A escola pode ser un lugar de identificación e resolución destes problemas, coa implicación de toda a comunidade educativa.

Profesorado e alumnado poden implicarse, tomando responsabilidades e medidas no asunto. De seguido, convidamos a desenvolver unha dinámica de rol, que ofrece un caso práctico para tentar resolver unha posible situación de discriminación na escola.

Inicio da dinámica

Convidase ao grupo a desenvolver unha sesión de mediación simulada na que cada alumno e alumna terá un rol que desempeñar en función das partes que xeralmente están implicadas nun problema de discriminación.

Vamos tratar un caso simulado de discriminación a un grupo formado por rapaces e rapazas que sofren insultos constantes por parte dun grupo minoritario doutros rapaces e rapazas, á saída do horario lectivo.

Convidase ao grupo a debater e escoller que tipo e a orixe da discriminación que sofre ese grupo de rapaces e rapazas. Realízase unha chuvia de ideas e escóllese unha das situacións citadas que será obxecto do xogo de rol.

Posteriormente vólvese desenvolver unha **chuvia de ideas**, preguntando ao grupo que actores cren que están implicados neste conflito.

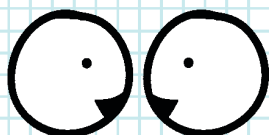
A continuación propónse comezar cunha actividade simulada de medición comunitaria coa participación de **9 posibles actores implicados na situación de discriminación escollida**: os acosadores, os acosados, o alumnado testemuño do acoso que observa en silencio, o alumnado testemuño que toma parte no conflito, o equipo docente, o equipo mediador, as familias dos acosadores, a familia dos acosados, outros membros da comunidade (familias en xeral, axentes titores, comerciantes da zona, veciños e veciñas...).

Organízanse ata 9 grupos e repártense as fichas que conteñen a explicación de cada rol (ver anexo na web).

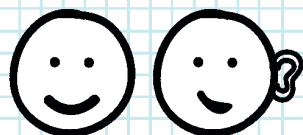
Durante 5 minutos convidase a que cada grupo lea a descrición do seu rol e prepare os seus argumentos ou posible preguntas a outros colectivos.

O profesorado pode dinamizar este debate, dando a quenda de palabra e motivando ao grupo, en caso necesario, a través de preguntas motivadoras e a consecución das **seguintes fases**:

O rol dos/a mediadores/as é moi importante, terán unha parte activa para tentar buscar intereses comúns, chegar a acordos e pactos para resolver o problema, etc.

A actividade non ten un resultado final definido. Poderás convidar a buscar un pacto con compromisos por tódalas partes. Con todo, o obxectivo non é chegar a unha solución, senón máis ben practicar o diálogo e a escoita activa de tódalas partes.

Avaliación

Vinte minutos antes de rematar a sesión, convidase a parar o xogo de rol para realizar unha avaliación e reflexionar sobre o acontecido até o momento, con preguntas como:

- Como vos sentistes cada grupo?
- Que cousas vos chamaron a atención?
- Como vistes o papel dos/as mediadores/as?
- Aos/ás mediadores/as: custouvos realizar o voso papel coas premisas que tendes na ficha de rol? Por que?
- Credes que isto pasa na realidade?
- Que situacións vividas credes que se poidan estar a dar na realidade próxima?
- Que aprendestes desta dinámica? Credes que o podedes levar a cabo na vosa práctica cotiá?
- Que importancia cres que ten a educación nestas situacións? Que papel cres que ten o centro educativo en todo isto?
- Pensades que, actualmente, o voso centro escolar e a súa comunidade está pronta para tratar destes asuntos? Se respondestes negativamente, propónde un plan de actuación ou pedido ao equipo directivo ou institución educativa que consideredes axeitada para que poña os medios precisos para levar a cabo accións para que a escola se torne un lugar seguro para todos e todas.

Podes atopar as fichas do xogo de rol no anexo dispoñible na web.

Actividade 3

Mobilizamos e sensibilizamos á comunidade educativa sobre o dereito á educación. Ver páxina 31

EDUCACIÓN DE PERSOAS ADULTAS (18 a 99 anos)

Actividade 1

A educación cambia o mundo

Duración

50 minutos.

Materiais

Fotocopias da entrevista.

© Christian Fuchs/JRS

Obxectivos da actividade

- 1 Coñecer outras realidades educativas e as súas consecuencias.
- 2 Avaliar o papel da educación como factor de protección.

Desenvolvemento

Lectura persoal ou en pequeno grupo da entrevista realizada por Vícto-M. Amela a Vijay Singh, mozo de Bombai, publicado en La Vanguardia o martes 28 de xullo de 2015 en <http://www.kafuba.org/la-educacion-es-el-arma-que-puede-cambiar-el-mundo/>

Teño 23 anos. Nacín e vivo en Bombai. Son cociñeiro. Estou solteiro, sen fillos. Política? Eliminar a pobreza da India! Crenzas? Son cristián e respecto tódalas relixións. Gústame o fútbol e son culé. Sempre axudarei a quen poida, como a min me axudaron.

A educación é a arma que pode facer mudar o mundo

Cal é o seu primeiro recordo? A pobreza, non ter que comer, co meu irmán e meus pais, emigrados de Nepal, polas rúas de Bombai. Eu debía ter catro aníños...

E agora? Son cociñeiro nun hotel de cinco estrelas de Bombai! Para aquel neno esta posibilidade era igual a cero. Por iso estou agradecido.

A quen? A Jaume Sanllorente, fundador de Sonrisas de Bombay. Grazas ao seu empeño son quen son e podo estar aquí falando contigo.

Como foi a cousa? Os meus pais, desesperados pola miseria, ingresáronme nun orfanato de Bombai. Lémbroo como un día moi triste... Non me estraña. Á vez, eu entendía que non lles quedaba outra saída se querían verme sobrevivir e recibir algunha educación.

Volveu ver aos seus pais? Viñan todas as fins de semana. Disimulaban as súas penurias para que non sufrise e sempre me traían un pouco de froita...

Como era a vida no orfanato? Eramos uns 40 nenos, xogabamos, queríámonos. Un día díxéronnos que ían pechalo, que nos botaban á rúa. Cousas das leis... E entón...

Que? Emociónase... Apareceu Jaume. Un branco, un europeo en viaxe turística. Sorría. Díxonos que aprendía dos nosos sorrisos, da nosa alegría, que eramos sabios... e demostrou unha entrega que eu nunca tiña visto antes en ninguén.

En que o viu? Foise a Barcelona, vendeu todo o que tiña e regresou a Bombai para ficar connosco: comprou o orfanato e coidounos.

Como mudou o orfanato coa chegada de Jaume? Atendeu de verdade as nosas necesidades persoais, cultivou os noso soños, deunos esperanza. Un amiguiño meu, Robinson, tiña as pernas enfermas, case non daba camiñado. Jaume díxolle: "Ti has danzar!".

E danzou? Levouno ao hospital, operárono, camiñou ben... e danzou! E todos canda el. Ninguén antes se tiña preocupado tanto por nós.

Que soños tiña vostede? Gustábame axudar á cociñeira do orfanato a cortar tomates. Aprendín a cociñar, saín con 16 anos e comecei nun restaurante chinés...

Bravo! Pero quería estudar cociña; díxenlle aos meus pais que quería ser un bo cociñeiro.

Que lle dixeron? O curso de cociña era tan caro que os meus pais decidiron durmir na rúa para aforrar e pagarmo. Negueime. E atrevínme a contarllo a Jaume... conseguíume unha bolsa! Detrás de cada momento importante da miña vida ten estado Sonrisas de Bombay...

E foille ben? Queres probar o meu polo picante? Os meus cogomelos con allo e pementa? O meu prato de paneer, o queixo fresco da India? Unhas lentellas nepalesas? Calquera prato de comida chinesa? Estou encantado con meu traballo, éche un luxo!

E que tal se lle dá a comida occidental? Estou aprendéndoas nas cocinas do hotel, onde hai cociñeiros de tódalas especialidades.

¿Que din os seus pais? Están moi orgullosos de min no seu barrio, e eu teño a felicidade de darlles mellor vida co que agora gaño traballando.

Que soño ten agora? Chegar a ser un xefe de cociña moi bo e que me recoñezan no mundo enteiro, e un día ter un restaurante do que a xente saia dicindo: "Aquí comemos moi ben!".

A que veu a Barcelona? A celebrar os dez anos de Sonrisas de Bombay. E a seguir aprendendo a axudar: terei máis ou menos diñeiro..., pero sempre axudarei a quen poida, como me axudaron a min. Desta cidade saíu a miña salvación.

Vexo que leva unha pulseira do Barça... No orfanato xogabamos ao fútbol, e son culé por culpa de Jaume: foi el quen me ensinou que o Barça é o mellor equipo do mundo. Messi, que marabilla!

Que atoparei se viaxo a Bombai? Unha cidade de vinte millóns de persoas, xente moi rica e xente moi pobre: a metade vive na pobreza extrema, sen

auga; hai millóns de nenos sen casa, sen comida, prostituídos, sen escola e que soñan cada día con poderen estudar... A miseria fai que por tres euros, unha persoa estea disposta a matar o seu propio irmán.

Que lle pareceu Barcelona? Unha cidade bonita e moi relaxante: que pouco ruído de tránsito! Alí todo o mundo toca a bucina... E haiche outra cousa que me abraia de Barcelona: ver tantas raparigas a camiñaren soas pola rúa. En Bombay non pode ser.

Ten solución os males de Bombai? Confío en que o Goberno tome medidas.

Que consello lle daría? Que anule a actual lei que expulsa dos orfanatos aos nenos se teñen pais fóra... Que queren, que os nenos acaben por seren prostituídos nas rúas a mans das mafias?

No orfanato poden formarse, construír o futuro: a educación é a arma máis poderosa para mudar o mundo!

Trala lectura **proponse un debate** ao redor destas (ou outras) cuestións:

- Cal foi o papel da educación na vida de Vijay?
- Con que atrancos se atopou para poder acceder a ela?
- Que consecuencias vitais ten a falta de acceso á educación para os nenos e nenas de Bombai?
- Cres que a educación tamén é un factor de protección nos países do Norte? De que xeito?
- Cal cres que debera ser o papel das institucións con respecto á educación?

Avaliación

Proponse ao grupo avaliar como se sentiron durante a actividade, se lles permitiu reflexionar sobre as achegas da educación na súa vida, se lles gustou, etc.

Actividade 2

O soño da educación

Duración

50 minutos.

Materiais

Papel e bolígrafo.

Obxectivos da actividade

- 1 Analizar a importancia da educación no cumprimento do que nos gustaría para a nosa vida.
- 2 Pór en valor a educación na etapa adulta.

Desenvolvemento

Guadalupe, 20 anos. Guatemala

“A profesora, alfabetizada recentemente, agora alfabetiza con toda a enerxía do mundo. Persoas maiores, algún mozo ou moza e algúns nenos rodean a mesa dunha aula improvisada onde todos aprenden e ensinan. Con forza falan dos seus dereitos en saúde e educación. Chega o momento das matemáticas e logo, a lingua.

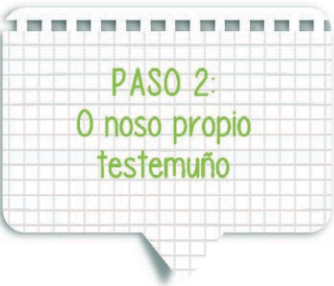
Velos unha hora enteira como se organizaban e aprendían foi conmovedor. Guadalupe non pode estudar máis, só fixo a primaria, pois a secundaria é

fóra da súa comunidade e non poderá ir.

Ten tódalas condicións persoais pero non as económicas. A súa familia é pobre e non pode custearlle saír do pobo e ir lonxe estudar. É triste. Pero ela está contenta porque pode facer que outros lean e escriban.”

Fuente: CME 2011.

Dedicamos uns minutos a reflexionarmos sobre o testemuño de Guadalupe e a frecuencia coa que o dereito á educación resulta inalcanzable para nenas e mulleres.

Cada persoa escribe unha pequena historia de vida na que aparezan os seus soños de infancia, o papel que tiña neles a educación (se é que o tiña), se puideron cumprirse e por que e a razón pola que acoden a unha escola de persoas adultas.

Persoas voluntarias expoñen a súa historia na aula e entre toda a aulas analizan os puntos en común que poidan ter pondo especial atención no papel da educación na súa infancia e na etapa adulta.

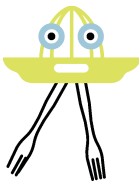

Avaliación

Para rematar, avaliarase a actividade por medio de iconas ou simplemente completando frases como: unha cousa boa que aprendemos é..., o mellor foi...

gustoume

quedei indiferente

non me gustou

Actividade 3

Mobilizamos e sensibilizamos á comunidade educativa sobre o dereito á educación. Ver páxina 31

EDUCACIÓN NON FORMAL

(13 a 99 anos)

Actividade 1

A ruleta das oportunidades

Duración

Máis de 2 horas, pode organizarse en varias sesións e repartir traballo por equipos.

Materiais

Papel, bolígrafos, rotuladores, tesoiras, papel continuo, pegamento, cámara de fotos e vídeo, recursos para ampliar información, copia en tamaño A3, sopa de letras, fotocopias das preguntas e das frases e lemas para recortar e unir posteriormente.

Obxectivos da actividade

- 1 Comprender a importancia do dereito á educación para tódalas persoas.
- 2 Potenciar o valor do compromiso individual no traballo en equipo para o bo resultado do traballo colectivo.
- 3 Coñecer a realidade mundial da educación e os desafíos a superar e propor actuación políticas, civís e persoais que permitan unha educación de calidade para todos e todas.

Descrición

Orientado como concurso, os participantes serán xogadores por equipos. A través das preguntas e probas iranse relacionando as oportunidades e ferramentas que ofrece a educación, tornándose menos vulnerable, máis forte e capaz. Tomarase con perspectiva a influencia da educación nos 17 novos obxectivos de desenvolvemento sostible.

Desenvolvemento

Imos imaxinar que somos concursantes do programa: **“A Ruleta das Oportunidades”**. Trátase dun concurso por equipos. Divídense os participantes en equipos de 4-5 membros (para facer a división pódense facer minixogos tipo cesta de froitas, latas de sardiñas, flocos de millo, etc.). O concurso ten varias fases, investigando, respondendo preguntas e resolvendo probas e indicios co marco de fondo débese descifrar o significado profundo das oportunidades que ofrece a Educación de calidade para todos e todas.

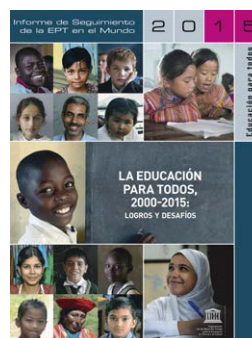

Organizaremos o concurso en varias fases

1) Documentate

Investigación breve por equipos para achegámonos máis ás realidades existentes. Suxírese o Relatorio de Seguimento da EPT no Mundo 2015:

<http://unesdoc.unesco.org/images/0023/002324/232435s.pdf>

2) Une cada frase co seu obxectivo de desenvolvemento sostenible

Pódese orientar de 2 formas en papel continuo para que o resolvan unindo as parellas ou partindo de frases recortadas que teñen que completar e pegar.

- 1 **Fin da pobreza en tódalas as súas formas, en tódolos lugares:** A educación é unha das formas máis efectivas de reducirmos a pobreza.
- 2 **Fin da fame:** Hai fortes indicios que relacionan a educación das nais cunha mellor nutrición dos seus fillos.
- 3 **Boa saúde:** As persoas con mellores niveis de educación son menos vulnerables a certos riscos sobre a súa saúde.
- 4 **Educación de calidade:** A educación constrúese a si mesma, creando unha maior capacidade para educar a outros e alimentado unha cultura que valora a aprendizaxe.
- 5 **Igualdade de xénero:** A educación permite a mulleres e nenas acadaren o seu máximo potencial en paridade con homes e nenos.
- 6 **Auga limpa e sanidade:** Segundo as comunidades melloran a súa educación sobre os vínculos entre o seu saneamento e a saúde, ven melloras substanciais en sanidade.
- 7 **Enerxía renovable:** Como a educación, a enerxía limpa e accesible é un elemento imprescindible dos países social, económica e ambientalmente desenvolvidos.
- 8 **Emprego de calidade e crecemento económico:** A educación é un dos elementos máis fortes que conducen á prosperidade e ao progreso económico.
- 9 **Infraestrutura:** Coa educación, os países aumentan a súa capacidade de uniren e manter en a construción de elementos para o progreso, a saúde e a seguridade.
- 10 **Redución de desigualdades:** Cantos máis nenos/as, das máis diversas procedencias, xeográficas e culturais reciban mellor educación, verase a mellora nas desigualdades dun país.
- 11 **Cidades sostibles:** Coa educación, é máis probable que as persoas comprendan, apoien e acheguen solucións creativas que garantan os ingredientes básicos de cidades e comunidades sostibles.
- 12 **Consumo responsable:** A educación aumenta as posibilidades de que as persoas utilicen a auga e a enerxía de forma máis eficiente e recicle os residuos.
- 13 14 15 **Protexer o planeta e combater a mudanza climática:** Cos máis altos niveis de educación, as persoas de distintas sociedades amosan máis preocupación sobre o bo estado do Medio Ambiente.
- 16 **Xustiza e paz:** A educación é un esencial precursor da paz, tolerancia e dunha sociedade civil saudable.
- 17 **Alianza pola educación:** Está probado que as alianzas son a forma máis efectiva de acadar fortes resultados de desenvolvemento.

O equipo que finalice en **primeiro lugar** ao unir cada frase co seu obxectivo recibirá **20 puntos**, o **2º 10 puntos** e **3º 5 puntos**.

3) Indica a resposta correcta a cada pregunta (tipo 50x15), cada pregunta acertada vale 5 puntos

O equipo que primeiro erga o brazo poderá dicir o resultado, se non acertou de rebote. Podedes buscar máis preguntas.

Nos países afectados por conflitos, están sen escolarizar:

Correcta b)

a) 5 millóns de nenos/as de primaria.

b) Máis de 28 millóns de nenos/as en idade de cursaren a primaria.

c) Entre 40 e 50 millóns de nenos/as.

En 2010 as mulleres máis pobres das zonas rurais asistiran á escola:

Correcta a)

a) Menos de 3 anos.

b) Máis de 5 anos.

c) Menos de 1 ano.

En Malaui a media de nenos/as por aula é:

Correcta c)

a) 30 nenos/as en primeiro grao e 26 en último grao.

b) 150 nenos/as en primeiro grao e 80 en último grao.

c) 130 nenos/as en primeiro grao e 66 en último grao.

O acceso aos libros de texto e materiais didácticos é fundamental para unha educación de calidade. En Tanzania, o % de todo o alumnado de sexto que pode dispor sen compartilo dun libro de texto para a lectura é:

Correcta a)

a) 3,5%.

b) 20%.

c) 35%.

4) Sopa de letras

Resolver no menor tempo posible a sopa de letras na que deberedes atopar os seguintes lemas:

- Non pobreza;

Non fame;

Boa saúde;

Calidade educativa;

Igualdade de xénero;

Auga limpa;
- Saúde;

Emprego de calidade;

Crecemento económico;

Infraestruturas;

Reducir desigualdades;

Cidades Sostibles;
- Consumo Responsable;

Protexer o planeta;

Combater Cambio Climático;

Xustiza e Paz;

que se relacionan cos 17 novos obxectivos de desenvolvemento sostible. O equipo que finalice **primeiro lugar** recibirá **20 puntos**, o **2º 10 puntos** e o **3º 5 puntos**. (Ver sopa de letras en anexo dispoñible na web).

Ao longo das distintas fases del concurso cada equipo irá acumulando puntos. Sumando os puntos totais, buscarán en que tramo se atopan:

Máis de 80 puntos
Sodes moi conscientes do papel que ten a educación como liberadora e á hora de dar oportunidades ás persoas en tódalas partes do planeta. Animámosvos a seguides avanzando para que tódolos nenos e nenas do mundo poidan ter as mesmas oportunidades ca vós.

Entre 50 e 80 puntos
A educación de calidade é fundamental para conseguir persoas libres e responsables, seguíde interesándovos e aprendendo, moitos nenos e nenas do mundo precisano para mudaren as súas vidas.

Menos de 50 puntos
Animámosvos a que vos esforcedes máis para

aprenderdes o papel que ten a educación á hora de dotar de oportunidades ás persoas, ao longo de toda a súa vida, seguíde interesándovos e aprendendo: moitos nenos e nenas do mundo precisano para mudaren as súas vidas.

Para as dúas adaptacións segundo a idade:

Adaptación 1: Dende 12 ata 14 anos.

Adaptación 2: A partir de 15 anos.

Proponse a mesma actividade orientando aos máis pequenos máis en profundidade á hora de propor as preguntas e probas.

Para os maiores de 14 proponse, sempre que se dispuxer de tempo, realizar esta dinámica en varias sesións, co obxectivo de poder ampliar a información que se dá.

Sensibilización. Para aumentar o impacto do aprendido, recolleranse as achegas nun soporte gráfico e visible por todos (como carteis, paneis, revistas, web, etc.) e así expor as ideas resultantes da posta en común

para difundilas posteriormente en todo o colexio, a comunidade, etc. Con axuda pódese gravar o concurso a modo de curto e que poida amosarse públicamente, exhibilo ás familias, etc.

Avaliación

Pódese realizar unha avaliación final sobre o proceso e todo o aprendido:

- Participaron? Como se sentiron? Que observaron? Conseguiron acadar os obxectivos propostos?

Actividade 2

Póñome na túa pel

© JRS

© ActionAid

© Ayuda en Acción

© Brian Sokol/ActionAid

Duración

Unha hora e media.

Materiais

Fotocopias coas situacións e historias de vida de personaxes que encadran os *role playing*, papel continuo, pegamento, folios e bolis para observadores, rotuladores, información complementaria para preparar as personaxes, elementos para disfrazárense... etc.

Obxectivos da actividade

- 1 Comprender a importancia do dereito á educación para tódalas persoas.
- 2 Fomentar a autoestima persoal e a empatía cara a outras persoas.
- 3 Asumir a responsabilidade individual como membros da cidadanía nas mudanzas sociais, esixindo unha educación inclusiva e de calidade para todos e todas.

Descrición

Trátase dunha escenificación por equipos, incluíndo debate, na cal, a través de distintos roles os participantes darán vida á situación de distintos rapaces e rapazas de todo o mundo en relación á educación, para pórse no lugar deles e proporen posibles solucións.

Desenvolvemento

Comézase o xogo coa división por equipos de 4 ou 5 persoas. A cada equipo proporáselle unha situación. Todos eles deben pórse na pel de distintas personaxes que imos presentarlles e a través dun sinxelo role playing (xogo de roles) han entender mellor cal é a súa situación, como se senten, reflexionar e propor posibles solucións. Algúns actuarán como actores e outros como observadores.

Adaptacións: Segundo o grupo de idade co que traballemos podemos propor as situacións con máis cuestións ou menos de profundidade, incluíndo uns ou outros recursos. Nos anexos atoparedes ligazóns e documentación diversa que poidan empregar para preparar a representación.

A cada equipo repárteselle ao chou unha das distintas situacións (propóñense 4, podedes reducir ou aumentar as situacións en función do nº de participantes) para enfocar o *role playing*, ao chou, onde figura unha personaxe da vida real, que deben de representar coma se fosen eles/elas mesmos/as. Dedicase un tempo a preparar a representación, incluíndo os protagonistas de cada historia, algunhas persoas adultas que se relacionen cos protagonistas. Por outra parte haberá 2 participantes que terán como papel seren observadores xerais externos para que vaian tomando notas.

Na descrición de cada situación trázanse unhas pinceladas da realidade de cada personaxe, podendo improvisar e engadir outros elementos. Aconséllase que para profundar máis se preparen ao detalle a súa personaxe documentándose brevemente con algúns materiais que lles facilitemos, pódense incluír algúns elementos para que se disfracen.

Despois do momento de preparación cada equipo representa ao resto o seu *role playing* e os observadores van tomando notas do que ven, actitudes, frases significativas. Destinar un tempo máximo a cada equipo (p.ex. 10 minutos) para que represente a situación, para deixar marxe suficiente para o debate.

Ao rematar a representación dos *role playing*, os observadores disporán dun tempo para comentaren o

que observaron en cada representación e irano depositando nun papel continuo. A continuación abrírase un debate que pode ser guiado coas preguntas da avaliación.

No anexo atoparás as descricións das personaxes para cada **xogo de rol**.

- 1 **Role playing nenos soldados:** En Serra Leoa, recrútanse nenos para seren usados como soldados.
- 2 **A educación das nenas:** Paquistán ten unha das maiores poboacións do mundo sen escolarizar (7,3 millóns de nenos e nenas en 2008) e gasta en armas sete veces máis que nas escolas primarias. É o 6º país máis poboado do mundo con 180 millóns de habitantes. Cando as nenas cumpren certa idade deixan a escola para iren traballar e/ou colaborar nas tarefas do fogar. En Paquistán o 90% das mulleres experimenta violencia doméstica e máis de mil mulleres por ano son vítimas de asasinatos “por honra”. As nenas adoitan sufrir casamentos forzados. Paquistán está considerado o terceiro país máis perigoso do mundo para as mulleres. Alí viven as irmás Saima e Aysha.
- 3 **Siria: educación en países en conflito.** Siria sentía orgullo da calidade das súas escolas. Os últimos 3 anos foron terribles pola guerra e os bombardeos.
- 4 **Emerxencias: terremoto Nepal, abril 2015.** Entre as cuestións fundamentais está que o nenos e nenas poidan continuar coa súa educación no prazo máis breve posible.

Avaliación

- Divertístedesvos? Aprendestes? Pareceuvos interesante?
- Os “actores” expresaron as súas ideas, pensamentos e sentimentos sobre as situacións propostas?
- Algunha vez vivistes de preto unha situación semellante? Como reaccionarían nunha situación parecida?
- Que credes que se podería facer para mudar algunha das situacións teatralizadas? Como vos sentistes como observadores?

Actividade 3

Mobilizamos e sensibilizamos á comunidade educativa sobre o dereito á educación. Ver páxina 31

Actividade de mobilización para todos os niveis

Mobilizamos e sensibilizamos á comunidade educativa sobre o dereito á educación

Obxectivos da actividade

- 1 Fomentar entre a comunidade educativa o compromiso maila participación polo dereito á educación.
- 2 Incidir na importancia da educación como ferramenta protectora na vida das persoas. (Como parte final do itinerario de sensibilización que se traballa nos centros educativos).

Descrición

- * Ofrécense dúas propostas diferentes para que cada centro educativo poida escoller en función das súas necesidades e/ou preferencias.
- * Están concibidas para realizárense despois de ter traballado na aula as propostas didácticas escollidas pola Campaña.
- * Estas propostas de mobilización pódense realizar durante a Semana Mundial pola Educación (SAME) ou ben no momento axeitado ás actividades do centro.
- * Estas actividades de mobilización focalízanse na contorna escolar. Sen embargo, para a SAME proporase e enviarase máis adiante unha actividade de mobilización na rúa, co obxecto de incidir socialmente e mover á cidadanía para que coñezan e reclamen o dereito á educación.

Proposta I BAIXO O PARAUGAS DA EDUCACIÓN

Cada grupo terá un paraugas transparente. Explícaselle ao alumnado que a educación na vida das persoas é coma un paraugas que nos protexe.

- 1 Lemos un texto sobre a educación e a protección.
- 2 Os alumnos pintarán con rotuladores indelebles no paraugas palabras e debuxos que representen como a educación nos protexe.
- 3 Abrimos un espazo de diálogo no que reflexionamos ao redor das seguintes preguntas:
  - Por que temos que contaxiar aos nosos compañeiros/os polo dereito á educación?
  - Por que necesitamos sumar forzas-voces?

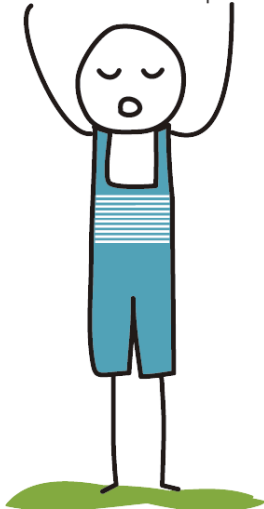

- 4) Elaboramos un **lema sobre o dereito á educación como ferramenta protectora**. Debe ser motivador, que anime a outros a unírense.
- 5) Nun lugar ao aire libre reúnense tódolos grupos. Un grupo le o seu lema e despois de facelo abren o seu paraugas.

Se resulta complicado atopar ou utilizar paraugas de verdade, pódese facer un paraugas grande en papel continuo.

THE GLOBAL GOALS
For Sustainable Development

Proposta 2 A FEIRA DA EDUCACIÓN

A educación é un elemento chave que ten unha gran influencia en diferentes ámbitos de desenvolvemento, polo que garantir unha educación de calidade para tódalas persoas é imprescindible para acadarmos un mundo máis xusto e protexer desta maneira, a millóns de persoas que viven na pobreza, en contextos de conflitos e emerxencias.

A proposta está baseada en realizar unha feira con distintos postos e probas lúdico-festivas que axuden a sensibilizar á comunidade educativa sobre a importancia deste dereito.

Propomos 17 postos. Cada un deles baseado nun dos obxectivos de desenvolvemento sostible. Organizaremos ao alumnado en grupos (como mínimo 4, como máximo 30). **Cada grupo debe encargarse de:**

- 1) Coñecer a temática do seu posto.
- 2) Preparar un cartel para o posto co nome do posto.
- 3) Preparar a proba/probas correspondentes.

Desenvolvemento

* Darase un tempo (20 minutos) a cada grupo para preparar o seu posto da feira.

* O grupo organizará quendas para atender o posto, debendo de ter no mesmo, unha ou dúas persoas responsables mentres que as demais poderán participar canda o resto nas probas.

POSTOS

Erradicar a pobreza

DESAFÍO: Tirar as tres botellas.

Poranse no posto tres botellas cheas de area. Cada unha terá escrita a seguinte mensaxe.

- O 1% da poboación acumula o 50% da riqueza.
- As zonas con máis carencias en educación están máis empobrecidas.
- O 70% da poboación vive en países onde a desigualdade ten crecido.

Pór fin á fame, conseguir a seguridade alimentaria e unha mellor nutrición, e promover a agricultura sostible

DESAFÍO: Ser o más rápido/a en comer a mazá.

Ataremos unha corda entre dous postes ou dúas árbores. Da corda, penduraremos tres mazás cun cordel. Para realizar a proba terá que haber tres participantes. Situaranse os e as participantes cadaquén por baixo da súa mazá cos ollos vendados e, á voz de xa da persoa encargada da proba comezarán a comer a mazá. Unha vez pasados 10 segundos, berrará “Educación”, e os e as participantes poderán quitar a venda para seguiren coa proba. (Isto terase explicado antes).

Garantir unha vida saudable e promover o benestar para todos e todas

DESAFÍO: Inserir tres aros en tres bólos.

Prepararanse cinco bolos, que podemos personalizar pintándoos (estilo matriuscas). Tamén teremos varios aros realizados en cartón que levarán escritas as seguintes mensaxes:

- Educación para previr doenzas.
- Persoal sanitario ben formado.
- Acceso a medicamentos e vacinas.
- Sensibilizar para diminuír os accidentes de tránsito.
- Educación para previr o consumo de substancias nocivas.

Garantir unha educación de calidade inclusiva e equitativa, e promover as oportunidades de aprendizaxe permanente para todos e todas

DESAFÍO: Resolver o “Memory” con menos de 5 fallos.

Este posto preparará un Memory. Deben elaborar 8 pares de tarxetas, que terán un título e estarán enfeitadas con debuxos: Para cada parella, unha ilustrará o obxectivo conseguido e a outra unha situación na que non se está a gozar dese dereito.

- Ensinanza primaria para todos e todas.
- Ensinanza secundaria para todos e todas.
- Igualdade de nenos e nenas no acceso á educación.
- Educación inclusiva.
- Educación de calidade.
- Boa formación docente.
- Educación para unha cidadanía global.
- Adquirir capacidades para a vida.

Alcanzar a igualdade entre os xéneros e empoderar a tódalas mulleres e nenas

DESAFÍO: Chegar en primeiro lugar nunha carreira de sacos.

O equipo que prepara esta proba deberá elaborar, ademais da súa casa, un cartel que diga “Igualdade entre homes e mulleres”. En cada saco debuxarán a bandeira dun país. Este cartel situarano a certa distancia do posto. Para pór en marcha a proba cumprirán, cando menos, dous participantes. Entre eles farán unha carreira de sacos para vermos que país acada antes “a igualdade entre homes e mulleres”.

Garantir a dispoñibilidade e a xestión sostible da auga e o saneamento para todos

DESAFÍO: Trasladar a auga.

Na proba haberá un balde cheo de auga e unha xerra, separados por unha distancia de 8 metros. A misión da persoa que participa é, nun minuto, encher a xerra de auga. Para iso, encherase un vaso de plástico no cubo, levarao suxeitándoo coa boca e, sen tocar o vaso coas mans, deberá baleiralo na xerra. Poderá repetir a operación tantas veces como sexa posible no prazo dun minuto.

Se unha vez rematado o minuto non se encheu a xerra, terá dereito a un comodín: dous vasos de auga directamente na xerra se responde á seguinte pregunta “Dinos unha cousa na que a educación contribúa á mellora no acceso e xestión sostible da auga”.

Asegurar o acceso a enerxías asumibles, fiables, sostibles e modernas para todos

DESAFÍO: Conseguir que a pelota de ping-pong percorra un camiño marcado chegando á súa meta.

Para levar a cabo esta proba o equipo encargado deberá preparar un percorrido con latas cheas de area dispostas en parellas; a persoa que participe na proba deberá levar unha pelota de ping-pong ata o final do percorrido, pasando a pelota entre as parellas de latas.

Para que avance a bóla utilizará a enerxía eólica: un tubo de cartón a través do cal soprará para desprazar a bóla.

Fomentar o crecemento económico sostido, inclusivo e sostible, o pleno emprego produtivo e o traballo decente para todos

DESAFÍO: Conseguir situar ás persoas nas áreas de emprego.

Prepararase un mural (que máis tarde se pegará sobre polistireno) que conterá tres debuxos que representen cada un dos sectores económicos, deixando ocos en branco no mural.

- Sector primario: (unha granxa, unha horta...)
- Sector secundario: (unha fábrica, unha obra...)
- Sector terciario: (un restaurante, un teatro...)
- Sector cuaternario: (un laboratorio, unha escola...)

Despois, a persoa que participe coa axuda dun compañeiro ou compañeira, taparase os ollos cunha venda e terá que pegar catro monifates no mural, cada un nun dos sectores.

Desenvolver infraestruturas resilientes, promover a industrialización inclusiva e sostible, e fomentar a innovación

DESAFÍO: Resolver listaxe de puntos a investigar.

Para conseguir este obxectivo de desenvolvemento púxose como indicador incrementar as persoas empregadas en labores de investigación. A investigación é fundamental para construímos coñecemento. Para preparar a proba, o equipo elaborará un listado de 10 cousas a investigar (número de xanelas do edificio, nome da profesora máis nova...).

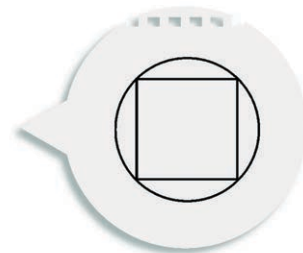
Prepararán varias copias da listaxe –ou se se quere modelos distintos– para que poidan participar simultaneamente varias persoas na proba. Na proba entregáraselle a quen participe a listaxe de puntos para investigar que deberá ser resolto en menos de dez minutos.

Reducir as desigualdades entre países e dentro deles

DESAFÍO: Igualar un círculo cun patrón dado.

O equipo que prepara disporá de círculos de cartolina de tamaño grande. Nun folio debuxarán o patrón dun cadrado que caiba dentro do círculo. A proba consistirá en que a persoa participante debe reducir a desigualdade entre o círculo e a figura do patrón. Disporán á súa vez dunha axuda “a educación”, que será unha regra, a ferramenta que lles axude a igualar as figuras.

Conseguir que as cidades e os asentamentos humanos sexan inclusivos, seguros, resilientes e sostibles

DESAFÍO: Construír unha torre de naipes.

A proba consiste en construír dun só intento, unha torre de naipes que teña catro alturas, pór enriba un boneco tipo “Pin e Pon” e que aguante durante tres segundos.

Garantir as pautas de consumo e de produción sostibles

DESAFÍO: Completar o percorrido sen que o alimento caia.

“A FAO calcula que cada ano se perden e desperdician ao redor dun 30% de cereais; un 40-50% de tubérculos, froitas e hortalizas; un 20% de sementes oleaxinosas, carne e produtos lácteos; e un 35% de peixe”⁴.

O grupo determinará un percorrido para realizar a proba, deben xogar dous participantes. A proba consistirá en transportar unha mandarina nunha culler suxeita coa boca sen que se caia e chegar en primeiro lugar ao final do percorrido.

Tomar medidas urxentes para combater o cambio climático e os seus efectos

DESAFÍO: Montar o quebracabezas.

O grupo responsable do posto preparará, ao menos, dúas imaxes que representen o cambio climático, de tamaño dinA4, pegaraas nunha cartolina e cortará cada imaxe en vinte cachos. A persoa que participe terá que montar o quebracabezas nun minuto. Se non consegue rematalo daránselle 30 segundos extras se di unha forma na que a educación favorece o coidado do medio ambiente.

Conservar e utilizar de forma sostible os océanos, mares e recursos mariños para acadar o desenvolvemento sostible

DESAFÍO: Limpar a auga.

Para preparardes esta proba, o equipo contará cun caldeiro grande cheo de auga e unha lámina de rolla. Na lámina de rolla deben debuxar obxectos ou substancias que contaminen o mar, pintalos con rotuladores indelebles e recortalos. Poráselles unha alcaiata ou semellante. Despois, a persoa que participe disporá dunha caña cun gancho no fío (outra alcaiata) coa que terá que pescar nun minuto todos os elementos que contaminen o mar.

⁴ <http://elpais.com/especiales/2015/planeta-futuro/objetivos-desarrollo-sostenible/consumo/#content>

Protexer, restaurar e promover a utilización sostible dos ecosistemas terrestres, xestionar de xeito sostible os bosques, combater a desertización e deter e reverter a degradación da terra e frear a perda de diversidade biolóxica

DESAFÍO: Encestar cinco sementes.

Nesta proba disporase de cinco testos e 10 ósos de pexego limpo. Ademais, o equipo responsable preparará na cartolina cinco árbores.

A persoa que participe deberá encestar ao menos cinco dos dez ósos. Cando enceste nun testo, a persoa responsable do posto porá no testo a árbore que elaboraron coa cartolina, facendo máis evidente o simil coa reforestación.

Promover sociedades pacíficas e inclusivas para o desenvolvemento sostible, facilitar acceso á xustiza para todos e crear institucións eficaces, responsables e inclusivas a todos os niveis

DESAFÍO: Estourar tres globos.

Nun papel de polistireno pegaranse con fita adhesiva cinco globos. En cada un deles irá escrita con rotulador permanente unha forma de violencia coa que queremos acabar para conseguir sociedades máis xustas e pacíficas. A persoa que participe debe estourar cun dardo ao menos tres dos cinco globos nun total de cinco intentos.

Exemplos dos globos:

- Guerra
- Tortura
- Explotación
- Abusos sexuais
- Corrupción

Fortalecer os medios de execución e reactivar a alianza mundial para o desenvolvemento sostible

DESAFÍO: Conseguir tódalas letras e símbolos de 0,7%.

Ao chegar á proba, explicaráselle á persoa participante que existe unha reivindicación da sociedade civil para que os gobernos destinen o 0,7% do PIB á axuda ao desenvolvemento. Nestes momentos só 5 países están a cumprir este compromiso, situándose a media no 0,3.⁵

A persoa que participe terá que sacar dun caldeiro de auga con fariña, coa boca, catro gomas de borrar nas que se terán pintado con rotulador:

- 0
- ,
- 7
- %

⁵ <http://elpais.com/especiales/2015/planeta-futuro/objetivos-desarrollo-sostenible/alianzas/#content>

CUESTIONARIO DE AVALIACIÓN

para alumnado de educación secundaria, bacharelato e educación de persoas adultas

Responder a cada unha das preguntas. Escolle a resposta que corresponda á túa opinión e pinta o cadro correspondente.

	Verde Sei moito deste tema/Fágoo moi ben	Amarelo Sei algo deste tema/ Fágoo ben	Vermello Necesito axuda sobre este tema para facelo
Sei que é o dereito á educación e os obxectivos de Corea			
Coñezo algúns dos obstáculos que existen nalgúns países para acceder á educación			
Entendo que a educación axuda as persoas a saíren da pobreza			
Busquei e lin información sobre o dereito á educación nos países do Sur			
Participei en debates sobre o dereito á educación			
Expresei as miñas ideas sobre como nos protexe a educación			
Creo que podo falar en nome dos nenos e nenas que non van ao colexio ou que están en situacións de desprotección			
Síntome cómodo/a propondo aos representantes políticos os temas que son importantes para min			

Entra en www.cme-espana.org e

- * Rexistra a túa participación na SAME
- * Completa a avaliación dos materiais didácticos
- * Segue a CME España nas redes sociais

https://twitter.com/CME_es

Campaña Mundial por la Educación España
Campaña Mundial pola Educación Galicia

Campaña Mundial pola
EDUCACIÓN
www.cme-espana.org

A ESCOLA PROTÉXEME

Agradecementos

Laura García, Gema Luengo, Iratxe Mentxaka, Olga García, Ángela Caballero e Miguel Rodríguez García.

A Coalición Galega da Campaña Mundial pola Educación está integrada por:

Organizacións que participan na SAME a nivel estatal:

Colaboran:

Este proxecto está financiado pola Unión Europea*

* Esta publicación foi producida co apoio da Unión Europea. Os contidos desta publicación son responsabilidade exclusiva de Entreculturas (en representación da Coalición Española da Campaña Mundial pola Educación) e non reflicten en ningún caso a opinión da Unión Europea.